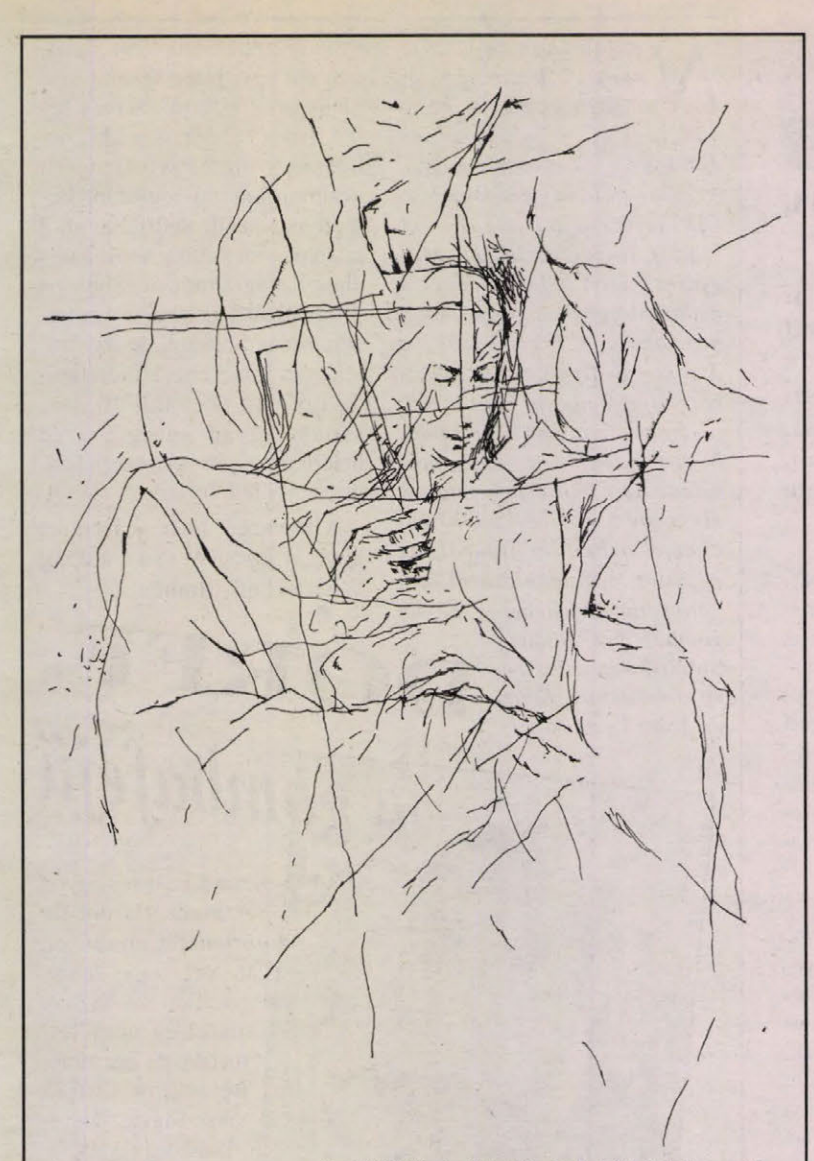

Szabó Ottó: *Az élet után leginkább halni szeretek...*

A narancs a tél gyümölcse.

A narancsarcú nap elindult körben a maga pályáján, a hegyeknél messzebb, embernemlátta messzi utakon.

A hűsön, a szikláshát tövén, melyre, ha lovas kaptat, szikrát csihol a lépte, két tucat ház szorult a torony mellé. Nyüves, mocskos, csonka házak, betegek, a testet trágyává rohasztó lélek rühétől. Az egykor sudár, délceg torony ma már roskatag és gyámoltalan, akár a porba hullott hős. Olykor szél kerekedik, kedve támad, hogy követ hasítson róla, és a kő szárnyra kap, mint az átok, valamelyik tetőre zuhan, száz cserepet szétzúz – azokat már senki meg nem javítja. A torony felett üres gólyafészek vár a tavasz ébredésére, a messze tűnt madarak jöttéről pletykáló napsütésre. Mert ezek a furcsa madarak betéve tudják a naptárat, akár a szorgos nebulók. Titokzatos, kőbe bújt érdes gyökerek hajtanak ki a gólyafészekből. Ezt a néhány száraz gallyból tákolt fészket sem a hegyi szél, sem a felhők mennydörgése meg nem ingatja. A gólyafészek felett talán isten őrködik egerészsólyom képében.

Éjjelente a tanyasi ablakokból halvány fénysugarak szövődnek. Nem sokat árulnak el, de az ablakokon mindig nyílik valami keskeny rés, talán az álom, a félelem vagy a reménység felé, úgy, mint a sóvárgó szív, mely nem talál vigaszt a magányban.

Félig zárt tekintetükkel olyanok a fényhasadékok, mint az árnyhoz kötött vézna kísértetek; olyanok, mint a csorbult tőr pengéje, amely csillan, akár a macskák szeme, akár a lovaké, akár a farkasok szemében a gyűlölet bozótjának a színe. És a gyűlölet az ideget marcangolja, fát ültet a koponyába, s szétterpeszti borzadt ágait az agyvelő hajlatain.

Csípős szelecske iramlik le a lankán, előbb csak éhes kutyaként szimatol a sikátorokon, szökken egyet, majd már a pap olajfái között huhog tova, azon a hamu-olajligeten át, melyet vén ezüstpénz szirmából pingáltak: az emlékezet kopottas színéből.

A pap olajligete alatt, egészen a patakig nyúlik az a vályogkerítés, mely a farkasfekete éjszakától óvja Esteban Moragón, a rőt Tinto juhait. Tinto ifjú, jegyben jár. A magas kerítést tövises sövény fedi, sebet ütő fagyalbokor, sok alattomos üvegszilánk és arcátlan, vad, hidegen könyörtelen acélhuzal. A rőt Tinto úgy védekezik, ahogy tud.

A ragyás Picatel kocsmájában alacsony a mennyezet. A ragyás Picatel magas. A ragyás Picatel kocsmája nyirkos és homályos. Picatel szikkadt és eszelős. A ragyás Picatel kocsmája sötéten dünnyögő. Picatel haja seszínű, de ő maga vígkedélyű.

Picatel ötvenéves. Picatel már nem szeret enni. Picatelt veri az asszonya. Picatel lusta, lompos. Picatel iszik, füstös és kártyás. Picatel szoknyapecér. Picatel káplár volt Afrikában, lábát meglőtték a Monte Arruiton. Picatel sánta. Ragya verte ki az arcát. Picatel köhög.

Ez a ragyás Picatel története.

– Gebednél bele a nyomorúságba!

– ...

– Hogy esne hályog a szemedre!

– ...

– Hogy a lepra ülne a nyelvedre!

Picatel a pult mögött ül.

– Befogod a szád, Segureja?

– Nem fogom be, nincs hozzá kedvem!

Picatel gyakorlatiasan bölcselkedik.

– Akarod, hogy megismételjem *azt* az anyádról, Segureja?

Segureja elhallgat. Segureja Picatel asszonya. Segureja tömzsi, faggyúzsíros és nagyfenekű. Segureja erényes és fecsegő. Segureja ropogós szépleány volt, rózsaszín húsú.

Bemegy a konyhába. Csendben. Szó nélkül.

Picatel és a rőt Tinto nem voltak barátok. Tinto mátkája Picatel házában szolgált. Beszélték, hogy olykor Picatel bement a konyhába, és így szólt Tinto mátkájához:

– Ne törd magad, leányom, nem kapsz többet érte. Hadd dolgozzék Segureja, ő másra úgyse jó.

Beszélték, hogy egy nap sírva futott ki a rőt Tinto mátkája Picatel házából. Segureja ellátta a baját, csepp híján a derekát is letörte. Segureja, mesélik, azt mondta az embereknek:

– Disznó... utolsó cafat... bebújt Picatellel az istállóba, hogy ott disznólkodjanak.

– Aztán látta-e, Segureja anyó? – érdeklődtek az emberek.

– Nem – felelte az asszony –, mert ha látom, megölöm. Meg én, ha látom!...

Azóta Picatel és a rőt Tinto nem voltak jó barátok.

Picatel kocsmájában kolbász csüng a gerendáról. Kolbász és ragacsos légypapír, amelyen még ott tapadnak a júliusi, augusztusi zümmögő és szemtelen legyek.

A rőt Tinto vakmerő legény, hetykén járja a pasodoblét. A rőt Tinto zsokésapkát visel. A rőt Tinto merítőhálóval fogja a pisztrángot. A rőt Tinto fütyülgetve heréli a disznókat. A rőt Tinto csapdát állít a nyúlcsapásra. A rőt Tinto foga közül sercint.

Családi örökség a rőt Tinto tudománya. Apja egyszer husánggal verte agyon a nőstény farkast.

– Mijét verted? – kérdezték a cimborák.

– Egyenest a lelkit, fiúk. Ha nem hiszitek, ám ne higgyétek...

Máskor fogadott két cuartillo borba, hogy bemegy a boltba, és mindenből eszik egy krajcárnyit: krajcárnyit a szappanból, a sóból, a cukorból, krajcárnyi szalagot és szeget, krajcárnyi borsot, enyvet, tűzkövet, levélpapírt, kékítőt, szalonnát, aszalt szilvát, krajcárnyi petróleumot és smirglit, azonfelül egy krajcárost, melyet a fiókból vett elő a szatócs.

Aki fogadott vele, az fizette a hat reált.

Azután elballagott a patikába, hogy egy krajcárért hashajtót kérjen.

A rőt Tinto beállított a kocsmába.

– Hallgass rám, Picatel...

Picatel rá se nézett.

– Eusebio a nevem.

Tinto letelepedett a sarokba.

– Hallgass rám, Eusebio...

– Mi köll?

– Hozz nekem egy pohárral a fehérből. És valamit harapni hozzá.

– Kolbász van, ha megfelel...

Picatel előjött a pohár borral a pult mögül.

– Adhatok egy kevés tőkehalat is.

Tinto hátradőlt a falnak, a szék két lába a levegőben imbolygott.

– Nem szeretem a tőkehalat. A kolbászt sem szeretem.

Taplót halászott elő, rágyújtott kihamvadt csikkjére, és hosszú szippantást húzott, élvezettel vetette hátra a fejét.

– Légypapírt hozz. Gusztusom szottyant rá.

Picatel az asztalra tette a bort.

– A légypapír az enyém. Nem eladó.

– Hát a legyek?

– A legyek is az enyémek.

– Mind?

– Mind. Vagy nem tetszik?

Ami Picatel kocsmájában történt, arról senki se tudott bizonyosat. Aki tudott, az sem árulta el.

Mikor a csendőrpár a kocsmához érkezett, Picatel a pult alatt hevert. Arcáról patakzott a vér.

A csendőrök talpra segítették. Sápadt volt, mint a frissen őrölt liszt.

– Mi történt?

Picatel bárgyún meredt maga elé. Hosszú, rőt csíkokban szivárgott arcán a vér, lassan és vörösen, mint egy rossz álom.

Színtelenül motyogta újra meg újra:

– Ahol neked a legjobban fáj... ott szúrlak meg, ahol a legjobban fáj...

A csendőrök Tintóhoz siettek, aki a sarokban üldögélt, és ügyet sem vetett rájuk.

– Mit eszel?

– Légypapírt. A csendőrséget ne izgassa, hogy én mit eszem.

A narancs a tél gyümölcse. A narancsarcú nap még nem bukott le a látóhatáron, még hallotta Picatel mormogását:

– Ahol a legjobban fáj... ott szúrlak meg, ahol a legjobban fáj...

– Mit beszélsz?

Picatel lehunyt szemmel ült, nem hallotta Segureját.

– Ahol a legjobban fáj... ott szúrlak meg, ahol a legjobban fáj...

Az őrsön Tinto azt mondta az őrvezetőnek, hogy csak a légypapírt volt szándékában megenni.

– Akár az anyámra is megesküdhetek, őrvezető úr. Ha megehettem volna, ott jövök ki, ahol bementem.

Az őrvezetőnek nem volt humorérzéke: a csendőrpár az ágyból verte fel. Amikor kétszer megkocogtatták az ajtaját, éppen arról álmodott, hogy egy kapitány azt mondja neki:

– Figyeljen rám, őrmester, most nehéz szolgálatról lesz szó. Olyanról, amit csakis megbízható embernek adhatunk.

Az őrvezető különben sem értette ezt a dolgot a légypapírral.

- Jó, jó - mondta. – De nézzük csak. Miért akart maga légypapírt enni?

A rőt Tintónak jó ötlete támadt. Meggyőző kifogás.

– Amint látja az őrvezető úr... ez valamiféle rigolya...

Az emberek, ugyanazok, akik Segureját faggatták, hogy mi történt a férje és a cselédlány között, összeverődtek a pap ligete alatt, a patakig nyúló vályogkerítésnél.

Egy órával korábban Picatel vadmacska módjára szökött át a kerítésen, a tüskés fagyal, az üvegcserepek és a ruhaszaggató szögesdrót felett.

Picatel fehéren csillanó kést markolt. A kés úgy csillogott az éjszakában, mint a halványan gyöngyöző félelem, mint az ablakon derengő fénysugár, amely semmit sem árul el. Mert az ablakokon mindig nyílik valami keskeny rés, talán a bosszú, a félelem vagy a kétségbeesés felé. Picatel, mikor átlendült a cserény kerítésén, a félelmes zsolozsmát hajtogatta:

– Ahol a legjobban fáj... ott szúrlak meg, ahol a legjobban fáj...

Az ígéretes, langymeleg juhokhoz imbolygott. Jószagúak voltak, mint az asszonyok. Szíve a torkába ugrott, akárcsak mikor a rőt Tinto mátkájával az istállóba zárkózott.

A juhok közé lépve, fellángolt benne a kakasféltékenység, kéjelgett, mint a szultán, ha haragját megpihenteti a meztelen ágyasok bódító sorfala előtt.

Görcsöt érzett a torkában.

– Ahol a legjobban fáj...

Megtapogatta az egyik nőstény derekát, esztendős bárányka volt; tekintetében a fiatalasszony Segureja szemét látta, és Tinto trágyára tepert mátkájának a szemét.

Zúgott a halántéka. A bárány halk és kezes volt, mint egy szerelmes, engedékeny asszony.

Picatel tekintete megsűrűsödött. A bárány is megérezte ezt a beléhatoló pillantást...

Egy pillanat volt az egész. Felemelte a kést, és a szügyébe döfte. A bárány megremegett, és a földre omlott.

Egy őrült kakas rettenetes kacagása bugyborékolt a hegyeken át.

Az emberek, ugyanazok, akik arról suttogtak, hogy Picatel és a Tinto mátkája között szavaknál több történt, konokul és hallgatagon álltak a pap olajligete alatt, a karámnál, amely a patakig nyúlt.

De a csendőrpár nem engedte őket a karámhoz.

Az az ember, aki mindenhová, mindig megkésve érkezik, megkérdezte:

– Mi történt?

– Semmi – mondták –, Picatel megölte a rőt Tinto mind a száz juhát.

A narancs a tél gyümölcse.

Mikor a narancsarcú nap megkerülte pályáját, hegyeknél messzebb, távoli, embernemlátta utakon, Picatel már nekivágott a hegyhátnak, melyhez a nyüves, mocskos, csonka házak tapadnak; alvajáróként lépkedett az utakon valamerre a világ vége felé, s merengve fújta a lelkiismeret-furdalás együgyű melódiáját:

– Ahol a legjobban fáj... ott szúrlak meg, ahol a legjobban fáj...

A narancsarcú nap a karámra fordította ropogós fényét, és vállat vont.

Igen, kétségtelen, hogy a narancs a tél gyümölcse.

Tabák András fordítása

CAMILO JOSÉ CELA

A narancs a tél gyümölcse

WILLIAM HENRY DAVIES

A tél szépsége

Ugye, szép a tavasz, mikor
rügy születik, s madár dalol?
S ha daluk némul, szép, ugye,
nyáron a méh- és virágzene?
És nem szép, ha elmúlt a nyár,
hogy a levél, lehullva már,
cipőnk orránál kavarog
vagy sarkunkban ireg-forog?
Most tél van, beállt a patak;
sétálgatok a fák alatt:
öles hóban áll mindegyik,
odvukban mókus aluszik,
s bármily kicsiny az ág, a galy,
mindent fehér szirom takar.
Köszöntlek, tél! Te szépited,
nagy virággá te épited
ezt a fát, ötven fekete
karját fehérrel vonva be,
míg a galyakra millió
kis fehér kesztyűt húz a hó.

Szabó Lőrinc fordítása